

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona és a hazai Tanítók
Országos Bizottságának

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Felelős szerkesztő: EMBER JÁNOS,

HEZ A LAP SZELLEMI RÉSZÉT ILLETŐ KÖZLEMÉNYEK KÜLDENDŐK

Budapest, IX., Liliom-utca 31. sz. II. em. 12.

Kiadó a „HUNNIA“ NYOMDA,

HOVÁ AZ ELŐFIZETÉSI DIJAK, REKLAMÁCIÓK, HIRDETÉSEK KÜLDENDŐK.

(VI., Teréz-körút 3., Kemnitzer-utca sarok.)

A Népnevelők
Budapesti Egyesületének tagjai
tagilletményül kapják e lapot.

Nem tagok előfizethetnek
a kiadónál
1 évre 8 kor., 1/2 évre 4 kor., 1/4 évre 2 kor.-val

BUDAPEST, 1900.

„HUNNIA“ KÖNYVNYOMDA (SEBŐK és MÜNZ)

VI., Teréz-körút 3. szám.

Kézi térképek

— Hátsék Ignácztól —

- Magyar szent Korona országainak térképe az új megyei beosztással. 40 f.
- 1: 2.500.000
- Az Osztrák-Magyar monarchia térképe 1: 3.000.000 méretben. Iskolai használatra. 3 kiad. 40 f.
- Ugyanaz. Dombortérkép. 8 kor.
- Magyarország vasuti fali térképe 16 kor.
- vásznonra vonva léczekkel
- Budapest kirándulási térképe 1: 165.000 méretben. Szinezve 1 kor.
- Jauernik képes budapesti utmutató 40 f.

Hátsék Ignác megyei térképeinek részletes jegyzéke.

Méretük 1: 500.00.

Sz.	Egyes térképek ára	Sz.	Egyes térképek ára
*1. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun-m.	60 fil.	43. Békés	30 fil.
*2. Bács-Bodrog	60 »	*44. Csongrád	40 »
*3. Nógrád	4 »	*45. Csanád	40 »
4. Hont	30 »	46. Arad	40 »
*5. Bars	40 »	*47. Torontál	60 »
6. Zólyom	30 »	*48. Temes	60 »
*7. Liptó	40 »	*49—50. Krassó Szörény	60 »
*8. Árva	40 »	*1. Hunyad	60 »
*9. Turóc	40 »	*2. Szeben	40 »
*10. Trencsén	60 »	53. Alsó-Fehér	30 »
*11. Nyitra	60 »	*54. Torda-Aranyos	60 »
*12. Pozsony	60 »	*55. Kolozs	60 »
13. Komárom	30 »	*56. Szolnok-Doboka	40 »
14. Esztergom	30 »	*57. Besztercze-Naszód	40 »
*15. Moson	40 »	*58. Csik	60 »
16. Győr	30 »	*59. Maros-Torda	40 »
17. Sopron	30 »	60. Udvarhely	30 »
18. Vas	40 »	*61. Nagy-Küküllő	40 »
*19. Zala	60 »	*62. Kis-Küküllő	40 »
*20. Veszprém	60 »	63. Fogaras	30 »
*21. Fejér	40 »	*64. Brassó	40 »
*22. Somogy	60 »	*65. Háromszék	40 »
*23. Tolna	40 »	66—67. Fiume város és kerülete	
*24. Baranya	60 »	és Fiume-m.	60 »
*25. Jász-Nagy-Kun-Szolnok	60 »	68. Zágráb-m.	40 »
26. Heves	30 »	69. Varasd	30 »
*27. Borsod	40 »	70. Körös	30 »
*28. Gömör és Kis-Hont	40 »	71. Balovár	30 »
*29—30. Abauj-Torna	60 »	72. Pozsega	30 »
31. Szepes	30 »	73. Verőce	40 »
32. Sáros	30 »	74. Szerém	30 »
33. Zemplén	40 »	75. Pétervárad kerület	30 »
34. Ung	30 »	76. Bródi kerület	30 »
35. Bereg	30 »	77. Gradiskai kerület	30 »
36. Ugocsa	40 »	78. Báni kerület	20 »
37. Máramaros	40 »	79. Ogulin-Szlui kerület	40 »
*38. Szatmár	60 »	80. Lika-Ottocsányi kerület	40 »
*39. Szilág	60 »	81. Magyarország átnézeti térképe	40 »
*40. Szabolcs	60 »		
41. Hajdu	30 »		
*42. Bihar	60 »		

E taneszközt a nemlétező vallás- és közoktatási miniszterium a hazai földrajzi oktatás céljából az összes hazai iskoláknak 1879. évi 14596. számú rendeletével használni ajánlotta.

Eddig a * gal jelzett térképek jelentek meg földrajzi, természetrajzi és néprajzi körzettel ellátva. A többiek elkészítés alatt vannak.

A megyei térképek egybekötve is kaphatók.
A teljes mű ára diszkótésben 24 korona.
2 koronás részletre is megrendelhetők.

Megjelentek és kaphatók:

Wodianer F. és Fiai (Lampel Róbert-féle)
cs. és kir. udv. könyvkereskedésben
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Felelős szerkesztő: Ember János.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének s az Orsz. Bizottságának hiv. közlönye.
Megjelenik e lap minden szombaton.

ELŐFIZETÉSI ÁRA

Egész évre 8 kor.
Fél évre 4 „
Negyed évre 2 „
Hirdetések díja petit soronként 20 fillér.
— Kéziratokat nem küldünk vissza. —

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:

Liliom-utca 31. sz. alá küldendők.

Előfizetések, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz:

A „HUNNIA“ KÖNYVNYOMDA VALLALATHOZ:
(VI., Teréz-körút 8. szám alá küldendők)

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tagjai tagdíjmentesen kapják a lapot. — Tagsági s egyéb egyesületi ügyekben szívesen szolgál felvilágosítással GERLEY SZÉVÉR egyes. titkár. — A tagsági díjak DIÓSZEGHY BÉLA pénztárnokhoz VI., Szondy-utca 47. szám alá küldendők.

A német nyelv.

Rég vajudó kérdése a székesfőváros népoktatásának. A napokban végre közelebb jutott egy lépéssel a megoldáshoz: az iskolaszékek ismeretes állásfoglalására a közoktatásügyi bizottság az elemi iskolákból leendő kiküszöbölését hozza javaslatba. Meghagyja azonban facultative, azaz tanulhatja a németet — külön tandíj mellett — az, a ki akarja (Uj priváta, a mi jól eshetik a régi priváta sorsa miatt aggódó némely tanítói kebleknek).

A mi álláspontunk ebben a kérdésben ismeretes. Kihagyandónak véltük s véljük a német nyelvet az elemi iskolából, mert tanítása teljesen eredménytelen, tehát céltalan; de koránt sem azért, mintha valami veszedelmes czélzatu dolog lenne ez a német tanítás. Legnagyobb veszedelem, melylyel ez a tanítás jár, az idővesztegetés. Merész fantázia kell hozzá, hogy valaki egyebet tudjon ebből a tényből kiolvasni s holmi nemzetmentő hazafias nagy dolognak minősítse azt, a mi tisztán csak az okosság javára irandó.

„Azt az esztelenséget sehol a világon nem látja az ember, hogy valamely államnak fővárosa rákényszeríti az ifjúságot idegen nemzetiségnek fölvetelére.

Ez ellen az abszurdum ellen évtizedekig küzdöttek a hazafias érzésű tanítók, tanácsosok és bizottsági tagok. De nem tudtak célhoz jutni, mert bátoratlan kormányok és a maradi városatyák sehogy sem akartak beleegyezni a német oktatásnak az elemi iskolákból való kiküszöbölésébe. Végre az ifjúság maga segített magán azzal, hogy nem tanult meg németül azért sem. *Közszellem lett a gyermekek között,*

hogy a ki jó német: az rossz magyar, azt ki kell csufolni s maguk közül kizárni, a ki pedig a németből rossz bizonyítványt kap, az inkább dicséretet érdemel, ha egyébként jó tanuló. Így lett a német nyelv tanítása sikertelen.

Miután szerencsésen ennyire vittük, hogy *gyermekeink nem akarnak németek lenni* és németül tanulni, végre az öregek is belátták, hogy hiábavaló emberkinzás, ha a hat-tizenkét éves gyermekeket idegen nyelvre akarják tanítani az iskolában“.

Imígyen szól egyik 2 filléres esti ujság a német nyelv kiküszöbölése tárgyában hozott határozat alkalmából.

Hát az ilyen beszédnek nincs semmi értelme; mert nincs benne mákszemnyi igazság sem. Csudálkozunk rajta, hogy tanító-ember (mert hogy tanító irta, elárulják a gyermekek nem létező „közszellemére“ vonatkozó mondatok) papírra tudta vetni ezeket a valóval annyira ellenkező állításokat.

Merőben a képzelet szüleménye a cikknek az az állítása, hogy a főváros „idegen nemzetiség *felvételére* akarta volna *kényszeríteni*“ egyetlen gyermekét is a főváros lakosságának. Ilyen bolond dolog soha egyetlen magyar embernek sem jutott az eszébe (már pedig a főváros vezető elemei is csak magyarok volnának tan, vagy mi a szósz), hogy németté tegyen itt valakit; ellenkezőleg szinte mesés összegeket fordított arra a célra, hogy az iskola által magyarrá lenni segítse a főváros lakosságának ifjabb nemzedékét. S ez a nemzedék a német nyelv tanítása mellett magyarrá lett a szemünk láttára. A magyarrá levésnek ezt a folyamatát épp úgy nem akasztotta meg a német nyelv, a mint latinná nem teszi 8 évi latin-tanítás a középiskola tanulóját. A nyilvánvaló tényekkel szemben azt állítani, hogy itt valaki „németté“ akart volna tenni csak egy gyermeket is, olyan absurdum, melynek leírásán nem győz az ember eléggé csodálkozni!

S nemcsak „németté“ nem akarta tenni senki a pesti gyereket, hanem még csak azt sem czélozta senki, hogy a német cultura emlőin leendő táplálkozásra előkészítse az ifjabb nemzedéket. Nemcsak az említett ujság cikkírójának van szeme. Ki ne látná, ki ne tudná, hogy könyvből éppoly kevésbé lehet az iskolában németül megtanulni, miként nem lehet latinul?

Miért tanították tehát oly nagy időn keresztül, ha nincs semmi célja?

Ma már nincs célja; de a multban volt. Tessék csak a felnőttek beszédjét megfigyelni az üzletekben, az utcán, a közlekedési vállalatokon, rögtön nyilvánvalóvá lesz, hogy a német nyelv helyén volt az elemi iskolában; mert a lakosság zömének anyanyelve volt. Ezen a czimen, az anyanyelv jogán tanítottuk a német nyelvet s becsüle-

tünkre válik, hogy ezt a jogot még a fővárosban is tiszteltük. Ez nem élehetlenség, hanem az a magyar igazságérzet, mely fajunkat századoknak hosszú során ellenségek sorfala között is fenntartja.

Megmagyarosodván az ifjabb nemzedék, a német nyelv tanítása (egyes kisebb, még mindig német szigetek kivételével) anachronismussá vált. További fenntartása a magyarrá lett anyanyelv jogába ütköznék; igazságtalanság lenne a magyarsággal szemben. Azért helyes a mellőzése.

Én ugyan csak magyarul beszélek. Ám ebből a sajnálatos és reám nézve sok tekintetben hátrányos körülményből nem csinállok „hazafi“ erényt. Van okom őszintén sajnálni, hogy 8 év alatt németül meg nem tanultam; hiszen, ha bármi kérdést tanulmánytárgyává teszek, rövid idő alatt zsák-utezában vagyok, holott a tudományok világnyelvének, a németnek tudása czélomhoz vezetne. S én azt hiszem, nem vagyok egyedül a magyar társadalomban. A mi engemet illet, én oly nagyra becsülöm a csak fordításokból ismert német szellemet, a csak hirből ismert német erkölcsöt, hogy nem haboznám áldozatot hozni a német nyelv megtanulása érdekében, ha haszna felől biztos volnék.

A német szellemnek, kulturának csak maguk a németek köszönhetnek többet, mint mi. Ez a művelődés vezetett bennünket a világba. Adja Isten, hogy ne legyen ezentul szükségünk az ő vezető kezére. És én remélem, hogy nagykoruságunk nem sokára teljes lesz. Ebben bizni, ezért dolgozni érdemes; de a németet, az egykori vezető-tanítót szidni éppoly kevésbé hazafiság, mint a kostök és makrapipa. E. J.

A gyenge erkölcsűek nevelése.

(Folyt. és vége).

Kísérletet teszek ennek a kérdésnek megfejtésére s ha mást sem sikerül elérnem, minthogy az érdeklődők figyelmét felköltöm, sőt közreműködésüket a kérdés megvilágosítására megnyerem, már is uttörő munkát végeztem. Uttörő munkát végeztem már annyiban is, hogy felhívtam kartársaim figyelmét az erkölcsileg degenerált gyermekek jellemének megfigyelésére. A legnagyobb köszönettel venném tisztelt kartársaim részéről, ha bő tapasztalataikat, megfigyeléseiket lapunk hasábjain közzétennék; mert a humanus embernevelésnek tesznek vele szolgálatot.

Kinek osztályában ne fordult volna még elő gyermek, ki mintha csak arra volna teremtve, hogy tanítójának, tanulótársainak bajt és bosszúságot okozzon, ki zabolátlan, nyugtalan természetével örökös hadilábon áll az iskola renddel és fegyelemmel. Resonáns viseletökkel, kihívó tekintetükkel, szemtelen fellépésükkel tüzpróbára teszik a tanító türelmét, kik már ebben a korban *teher* és *veszedelmet* jelentenek az iskolára nézve.

A legnagyobb cinizizmussal hazudnak minden tettök rugója az

tünkre válik, hogy ezt a jogot még a fővárosban is tiszteltük. Ez nem élehetlenség, hanem az a magyar igazságérzet, mely fajunkat századoknak hosszú során ellenségek sorfala között is fenntartja.

Megmagyarosodván az ifjabb nemzedék, a német nyelv tanítása (egyes kisebb, még mindig német szigetek kivételével) anachronismussá vált. További fenntartása a magyarrá lett anyanyelv jogába ütköznék; igazságtalanság lenne a magyarsággal szemben. Azért helyes a mellőzése.

Én ugyan csak magyarul beszélek. Ám ebből a sajnálatos és reám nézve sok tekintetben hátrányos körülményből nem csinállok „hazafi“ erényt. Van okom őszintén sajnálni, hogy 8 év alatt németül meg nem tanultam; hiszen, ha bármi kérdést tanulmánytárgyává teszek, rövid idő alatt zsák-utczában vagyok, holott a tudományok világnyelvének, a németnek tudása czéломhoz vezetne. S én azt hiszem, nem vagyok egyedül a magyar társadalomban. A mi engemet illet, én oly nagyra becsülöm a csak fordításokból ismert német szellemet, a csak hirből ismert német erkölcsöt, hogy nem haboznám áldozatot hozni a német nyelv megtanulása érdekében, ha haszna felől biztos volnék.

A német szellemnek, kulturának csak maguk a németek köszönhetnek többet, mint mi. Ez a művelődés vezetett bennünket a világba. Adja Isten, hogy ne legyen ezentul szükségünk az ő vezető kezére. És én remélem, hogy nagykorúságunk nem sokára teljes lesz. Ebben bizni, ezért dolgozni érdemes; de a németet, az egykori vezető-tanítót szidni éppoly kevésbé hazafiság, mint a kostök és makrapipa. *E. J.*

A gyenge erkölcsűek nevelése.

(Folyt. és vége).

Kísérletet teszek ennek a kérdésnek megfejtésére s ha mást sem sikerül elérnem, minthogy az érdeklődők figyelmét felköltöm, sőt közreműködésüket a kérdés megvilágosítására megnyerem, már is uttörő munkát végeztem. Uttörő munkát végeztem már annyiban is, hogy felhívtam kartársaim figyelmét az erkölcsileg degenerált gyermekek jellemének megfigyelésére. A legnagyobb köszönettel venném tisztelt kartársaim részéről, ha bő tapasztalataikat, megfigyeléseiket lapunk hasábjain közzétennék; mert a humanus embernevelésnek tesznek vele szolgálatot.

Kinek osztályában ne fordult volna még elő gyermek, ki mintha csak arra volna teremtve, hogy tanítójának, tanulótársainak bajt és bosszúságot okozzon, ki zabolátlan, nyugtalan természetével örökös hadilábon áll az iskola renddel és fegyelemmel. Resonáns viseletökkel, kihívó tekintetükkel, szemtelen fellépésükkel tűzpróbára teszik a tanító türelmét, kik már ebben a korban *teher* és *veszedelmet* jelentenek az iskolára nézve.

A legnagyobbat cinizmussal hazudnak minden tettök rugója az

önszeretet, az egoismus, nem ismernek fáradságot, nehézséget, melyet le kell küzdeniök, csakhogy vágyaikat kielégíthessék. A csavargás élet-elemek, nincs az a földi hatalom, melylyel a rendes iskola látogatásra birhatók volnának. Ellenséges, hadilábon állnak mindazzal szemben a mi vágyaiknak kielégítése útjában áll, nem rettennek vissza semmitől, lopnak, csalnak, társaik testi épségében minden ok nélkül kárt tesznek; a szép, jó és nemes iránt semmi érzékkel nem birnak, a mi vágyaik körén túl esik, az iránt érdeklődéssel nem viseltetnek. Könnyen felingerelhetők, ingerültségük hatást nem ismer. Földhöz verik magukat, neki mennek vadul a falnak, ordítanak, ha kés vagy ütőszerszám ilyenkor kezökbe esik, azzal képesek környezetöket megsebesíteni. Torkosak, ravaszok, fondorkodók stb.

Csak ez a rövid jellemzése az ilyen erkölcsileg züllött és romlott gyermekeknek is eléggé bizonyítja, hogy az ilyen gyermekek a népiskola látogatásától föltétlenül eltiltandók, de javításukra minde t el kell követnünk, mert az ilyen individuumokból lesznek az ugynevezett javíthatatlan gonosztevők. Szerény véleményem szerint azonban sem a tolonczház, sem a javító-intézet nem alkalmas még az ilyen gyermekek befogadására. Az igazi, keresztényi emberszeretet még más utat és módot is fog találni, hogy ezek a szerencsétlenek még a *nyilvános megbélyegzés előtt*, kiragadattva — ha másképen nem, hát *törvénykényszer útján* — veszedelmes környezetükből, az emberbaráti érzelmektől áthatott neveléssel még a jó utra tereltesse, s csak ha még ez az utolsó kísérlet sem válik be, adjuk őket át a *megtorló igazságszolgáltatásnak*.

Nem akarom Lombroso-t követni, ki minden gonosztevőben a született gonosztevőt, az öröklött gonoszságot látja, de át és át vagyok hatva attól a meggyőződéstől, hogy a társadalom ezen veszedelmes tagjait, előbb a szeretet melegével kell karjaink közé fogadni, hogy javíthassunk rajtuk.

A porosz képviselőház május havában a Rheinbaden belügyminiszter által kidolgozott törvényjavaslatot fogadott el, mely a kiskorú bűnösök kényszerneveléséről gondoskodik. A törvény kényszernevelés alá veszi mindazokat a kiskorúakat, kik a nap legnagyobb részét csavargással töltik, kikről szüleik vajmi keveset gondoskodnak. Az ily gyermekeket a törvény egyes családoknál vagy javítóintézetekben nyilvános felügyelet alá helyezi. Kényszernevelés alá kerülnek oly kiskorúak is, kik oly környezetben élnek, hol csak rossz példát látnak, kiknek szülei letértek a becsület útjáról s bűnben élnek, kik káros hatással lehetnek gyermekök erkölcsi életére. Az ilyen gyermekek elhelyezéséről a városi tanács a rendőrkapitánynyal egyetértőleg intézkedik. A gondnokság, mielőtt egy növendék felvételéről véglegesen határozná, köteles a községi lelkész s a tanító véleményét is kikérni. A gondnokság határozata a szülők vagy a gyámok részéről megfellebbezhető. A tartási költségeket mindig az a község tartozik fizetni, melynek kötelékébe a nyilvános felügyelet alá helyezett növendékek szülei tartoznak. A kényszernevelés alá helyezett növendékeket a *rendőrség vezeti be* új otthonukba.

Megtörténhetik, hogy az atya, anya vagy gyám vonakodik gyermekét kényszernevelés alá bocsájtani, ilyen esetben a gondnokság köteles

a szülők és a gyermekek ellen vizsgálatot indítani s ha ezen vizsgálat beigazolja, hogy a gyermek testi vagy lelki épsége a szülők körében veszélyeztetve van, ha az atya, anya vagy gyám atyai jogaival visszaél, a gyermeket elhanyagolja, becestelen vagy erkölcstelen utra vezeti, akkor a hatóság, illetve rendőrség erőszakkal kiveheti a gyermeket a szülői nevelés alól. Magam is azt tartom, hogy az embert környezete neveli leginkább azzá, a mi: *A gyermekek elhagyottságának* — ez legtöbbször minden bűn kuforrása — leginkább a szülők az okai. A jó családi életről némely családnak fogalma sincs, családtyai tekintély, szülők iránti tisztelet, engedelmesség, erkölcsös élet, szeretet, ez mind-mind hiányzik sok családban, a dologkerülő, munkátlanság az, mely a legtöbb családapa vágyainak netovábbja, a nyomor, mely az ilyen lustalkodó életet kíséri, elégedetlenségben tör ki s az ilyen családok legtöbbször hadilábon állnak a társadalmi renddel, könnyű és tisztességtelen módon szerzik meg azt, a mi a mindennapi megélhetéshez szükséges. A ki a magyar kriminalogia statisztikai kimutatásait figyelemmel kíséri, szomorkodva fogja tapasztalni, hogy a kiskorúak bünessetei különösen a fővárosban ijesztő módon szaporodnak s a kutató vizsgálóbíró legtöbbször beigazolja említett állításon, hogy a legtöbb bünesset az elhanyagolt nevelés, a rossz környezet következménye. A törvény nálunk a gyermekeket 12 éves korukig még a beigazolt büntett elkövetése után sem bünteti. Hanem azokat továbbra is a szülők gondos (?) nevelésére bizza, míg Németországban a törvény tulajdonképeni büntető ereje csak a 14-ik életévet betöltött gyermeket sújtja, de föntartja a jogot, ha a gyermek 14 éves kora előtt büntettet követ el, az nyilvános felügyelet, illetve kényszernevelés alá vonassék.

Azt hiszem, senki sincs olvasóim között, ki be ne látná, hogy az ilyen kiskorú bűnösök ellen a társadalomnak nemcsak védekeznie kell, hanem mindent el kell követnie, hogy azok bármi utón-módon, ha kell kényszernevelés útján jobb nevelésben részesüljenek. Nekem csak a porosz törvény azon intézkedése nem tetszik, hogy a javítás munkájában, a felügyeletben a rendőrségnek van a főszerepe. A rossz gyermeket nemcsak a környezet teszi azzá, a hajlam a rosszra igen sok esetben veleszületett tulajdonsága a gyermeknek, lehet valami defektus, egy betegség következménye. A kleptomania, az önfertőzés, a pervers hajlamok, a hazudozások stb. hibák irtására nem a rendőrség a hivatott, hanem a nevelő és az orvos tervszerű működésére van szükség, hogy a gyermekből ezen hajlamokat kiirtsuk. Nem gondos rendőri felügyeletre, vasszigorra és fegyelemre van szükségük a kényszernevelés alatt álló gyermekeknek, hanem gondos családi és szeretetteljes nevelésre, melyet csak a hivatott nevelő adhat a gyermekeknek. Sőt többet mondok, határozottan perhorrescalom a bürokratikus rendőri intézményt, mely a kényszerneveléssel foglalkozik, mert teljesen kiöli a gyermek szívéből az ártatlanság utolsó szikráját, rabnak, büntetett egyénnek érzi magát. A kényszernevelés maradjon a köznevelés és a közoktatás keretében, ne kerüljön az az igazságszolgáltatás kezébe. Ha Poroszországban a festők és szobrászok a legnagyobb határozottsággal és elszánt-sággal küzdöttek a *lex Heinze* ellen, mely megadja a rendőrségnek — tehát teljesen laikus egyéneknek — a jogot, hogy a művészi termékek-

ről hivatalos véleményt mondjon, úgy mindenesetre a nevelés munkásainak is tiltakoznia kell minden olyan törekvés ellen, mely a rendőrség kezébe adja a kényszernevelés fölött való felügyeleti jogot, sőt kezébe adja az egész kényszernevelés ügyét.

Ezeknek előre bocsájtásával azzal a kérdéssel óhajtok foglalkozni, mit tesz a népiskola a gyermekek erkölcsi életének javítására? A népiskola a fejelemzésen, a parancsoló rendeleteken kívül igen keveset tesz a gyermekek erkölcsi érzületének javítására és nevelésére. Az erkölcsnemesítő, szív- és jellemképző olvasmányokra az olvasókönyvekben nincs elég gond fordítva, a vallás- és erkölcstan tanítása csak heti két órára szorítkozik, tanításunkat a túlhajtott paedagogiai utilitarismus jellemzi. A megferhetetlen, rossz, engedellen gyermekeket külön ültetik, lehetőleg figyelmen kívül hagyják, javításukkal mitsem törődnek, megtűrrik, mert az iskolából ki nem zárhatják. A tanítótestületek értekezletein alig foglalkoznak nevelésügyi kérdésekkel. Ezen változtatni kell. A gyenge erkölcsű, rossz magaviseletű gyermekek részére állítsunk fel külön iskolákat, vagy külön osztályokat, foglalkozunk velök reggeltől-estig, adjunk nekünk testi és lelki táplálékot, adjunk nekik munkát, szoktassuk a munkára és szeretessük azt meg vele. Az ilyen iskolákból kiselejtezett növendékeket vegyük csak kényszernevelés alá, javító-intézeti nevelés legyen aztán az utolsó kísérlet, hol a jó utra a becsületes és munkás életre igyekezzünk nevelni az ilyen gyermekeket.

A tanító munkáját támogassa a lelkész, az orvos. Én a lelkészeknek és az orvosoknak a közoktatás keretében mindenesetre nagyobb munkakört óhajtánék biztosítani, mint a milyen munkakörre a lelkész és az orvos munkája a közoktatásügy terén szorítkozik. Az ifjúkori bűnösöket többször az éhség vagyis a rossz táplálkozás, a betegség (epilepsia) is a bűn útjára tereli. Mily áldásos hivatás vár itt a lelki atyára és az orvosra. Minden iskola részére külön iskolaorvosra volna szükségünk, ki figyelemmel kíséri a gyermekek testi fejlődését, külön lelkiatyára, ki nemcsak óraadásra jár be az iskolába, hanem valódi lelkiatyja legyen a gyermekeknek.

Befejezésül álljon itt Berillon hírneves francia ideggyógyász „L'hypnotisme et l'orthopédie mentale” című kis műve nyomán annak leírása, hogy Berillon a hypnosis és suggestio segélyével miként gyógykezeli az önfertőzőket, a kleptomániában, erköcsi perversitásban, lustaságban szenvedőket.

A beteg gyermeket Berillon egy székbe ülteti és hypnotizálja. A gyermek mély álomba merül, mire az orvos figyelmezteti, hogy a más tulajdonához ne nyuljon s a hányszor lopni akar, karja mindig meg fogja tagadni a szolgálatot, s rögtön fel is hívja a hypnotizált gyermeket, hogy lopja el az asztalon levő pénztárczát. A gyermek fel is áll, oda megy az asztalhoz, nyulni akar a pénztárcza után, de karja teljesen megtagadja szolgálatot. A kísérletet Berillon néhányszor megismétli s a gyermek kigyógyul mániájából.

Művében felemlit Berillon egy 12 éves leánykát is, ki 4 éves korától önfertőző volt. Éjjel gyakran felébred s önfertőzésnek adja át magát, daczára annak, hogy a clitorist mesterségesen elzárják. Nincs semmi szemérem érzete, a fiukkal keresi a nemi érintkezést. Éjjel ha

hosszabb ideig önfertőzte magát, hangos kiáltásban tör ki, hogy környezetét felébreszti. Különben igen ingerlékeny és hazug leány, lop, csal, s ha kérdőre vonják azt feleli, hogy nem bír ellene állni vágyainak. Ujjait megvizsgálva azt tapasztalta Berillon, hogy a leány körömrágó. Apja és anyja ittas állapotban nemzette, anyja nagy mérvben hysteriás, a család legtöbb tagjai alkoholista vagy idegbeteg. A leány könnyen volt hipnotizálható, a gyógykezelés szintén suggestio segítségével történt s az eredmény teljesen kielégítő volt.

Nem akarok több esetet elmondani Berillon gyűjteményéből, csak azt az állításomat akartam újra beigazolni, hogy pl. az erkölcsi perversitásban szenvedők gyakran összeütköznek a büntetőtörvénnyel, az eset még sem büntetőjogi, hanem orvostudományi elbírálás alá kell, hogy essék s az ilyen bünbe esett gyermeket nem kényszernevelés által, hanem szeretetteljes bánásmód és orvosi gyógykezelés által kell javítani. Nem mondom, hogy Berillon módszerét kövesse az orvos, hisz Berillon kísérletei még nem bírnak abszolút becsesül s hogy az orvosnak ezen téren sokkal fontosabb feladata van s az ő működése áldásosabb lesz, mint a rendőrségé, az az eddigiek után ítélve azt hiszem, kétségszövevénytelen.
Eperjessy István.

Az idegességről.*)

Dr. Kraft-Ebing azt mondja: „Minden földi jó az idegrendszer helyes tevékenységétől függ.“ Ha ez igaz, aminthogy igaz, akkor igaz az is, hogy boldogságunk forrása: idegeink egészségének fenntartása. Idegeink egészségének fenntartását azonban nekünk tanítóknak nagyon megnehezíti a mi életpályánk, mely nem nyugalmas, mely kedélyünket sokszor felizgatja.

Ha majd nem lesznek többé utcán kóborló kis árvák, ha utcaink kis csirkefogói és csavargói, ha mindazon gyermekek, a kik otthon kellő nevelésben nem részesülnek, megfelelő internatusokban fogják az erkölcsi nevelés alytanait kitanulni, ha az iskola a szellemi élvezetek, örömeik állandó helye lesz, ha tehát a kedélyhullámzásokra nem lesz annyi mód és alkalom, akkor idegeink egészségére talán jobban vigyázhatunk. De vajjon így van-e ez? Azt hiszem, közülünk nem fogja senki sem kétségbe vonni, hogy a tanítói állásban a kedélyhullámzásokra igen sok alkalom van. A kedélymozgalmak pedig minden lehető idegbajok hathatós okai szoktak lenni. Innen van, hogy igen sok tanító ideges. De nemcsak a tanító ideges, a családban a papa is panaszkodik, hogy a mama ideges. No de a mamának is igazat kell adnunk, a midőn azt mondja: kérem, a férjem nagyon ideges. Ha pedig a kis Józsinak szorgalma és magaviselete ellen panasz van, a szülők egyetértve azt felelik: kérem, az a szegény Józsi nagyon ideges. Nem tréfa ez. t. tantestület, hanem szomorú valóság. Tény az, hogy igen sok ember ideges. Azért szerény véleményem szerint e téma felett nekünk tanítóknak egyszerűen napirendre térni nem lehet, mert az egy féreg, mely sok

*) Felolvastatott a Dohány-utcai tanító-testület f. év. szept. havi ülésén.

ember, mondjuk sok tanító életének fáján rágódik és örömét és energiáját elsenyveszti.

Vizsgáljuk tehát, hogy tulajdonképen mi az az idegesség? E szó idegesség általános elterjedt népies megnevezése az idegrendszer gyöngeségének és izgatottságának azon pontig, a meddig az sajátképeni idegbetegséggé nem fajul. Az idegesség épp úgy lehet öröklött, mint szerzett. Az öröklött idegesség rosszabb, mert a mint Dr. Kraft-Libing mondja, a szervezet egészében benne van az ember világra jövetelekor és így jóformán kezdettől fogva kell vele harcolni, ellene védekezni. Az öröklés által nyert ideggyengeség, mely korunknak egyik szomorú signaturája, szerfelett gyakran a szülők idegerejének a tulhajtott élvezetek és munkálkodás által történt fölemésztése következménye. Biológiai törvény, hogy mennél inkább ki van téve ártalmaknak és megerősítéseknek egy szerv, annál könnyebben szenved az bántalmat. Az egyes szerveknek működési képessége azok működtetése által fokoztatik s e fokozott képesség öröklése által az ivadék e téren való képessége növeltetik ugyan, de ez csak az életten törvényei által megszabott tevékenységre áll. A testnek és szellemnek bizonyos mértékben tulhajtott igénybevétele a szerveket gyöngékké, betegesekké teszi és e gyöngeség átszáll a maradékra is. Tény az, hogy a mi életmódunk határozó utódaink életének boldogsága fölött.

A szerzett idegesség azonban, ha csak nem nagyon előrehaladt, a mint tapasztalásból is tudjuk, az idegrendszer egyszerű pihentetésével is elmulik. A szerzett idegesség leggyakrabban a tulságosan terhes életmód következménye; előidézője a megfeszített állandó munka s ebből származó kimerülés, a felszaporodott gond, a megélhetés nehézsége, a bizonytalanság érzete, a jövőtől való félelem stb. De ha ily okok kapcsán idegessé vált embernek oly szerencsésen változnak a körülményei, hogy nem kell többé magát agyonzaklatnia s nyugodt életet élhet: úgy sokszor varázsütésre mulik el idegessége.

A mai kornak mind a két okból sok áldozata van. Az emberek idegesek és szomorú betegségeket hihetetlenül átszugerálják még azokra is, akik nem volnának idegesek, ha a környezetők nem tennék őket azzá. Bebizonyított dolog például, hogy a családban a szülők egyikének az idegessége, még ha az szerzett is, ha a gyermekek születése után keletkezett is, végzetesen káros lehet az utódokra, mert valósággal beoltja, megmérgezi őket.

Ha az ideges apa vagy anya minden lépten-nyomon, minden ok nélkül dorgálja, inti, fenýiti gyermekeit, ha azok folyvást azt tapasztalják, hogy tehetnek bármit, viselhetik magokat akármilyen jól, apjuk vagy anyjuk mindig talál rá ürügyet, hogy velök izgatott hangon, gorbán beszéljen, őket szidja, gyalázza: lehetetlen, hogy el ne keseregjenek, meg ne zavarodjanak, folyvást izgatottak ne legyenek abbéli félelmökben, hogy ugyan miért kapnak ki mindjárt megint, sokszor teljesen igazságtalanul, például már azért is, mert beszélni mertek; vagy egymással tréfáltak. A családi helyzetet rongja meg, teszi tönkre, sőt változtatja pokollá az atya vagy anya mértéktelen idegessége, ami a békétlenkedések szakadatlan sorának okozója.

Nagy baj tehát, ha egy családban az apa vagy anya ideges, de

nagy baj az is, ha egy iskolában a tanító ideges. Hogy sokszor helytelen cselekedete miatt mennyi keserőséget, kellemetlenséget szerez magának egy ideges tanító, azt önök is igen jól tudják.

A mennyiben az idegesség betegség, azt mondhatná valaki, az ideges apa, anya, vagy tanító mentségére, hogy hiszen nem normális, hanem beteg állapotban viselkedik helytelenül, el kell tehát neki ezt nézni, meg kell bocsátani. Csakhogy ez az okoskodás nem egészen helyes. Mert aki elnézhet s megbocsáthat, az csakis önálló gondolkodású, tehát felnőtt ember lehet, a családban mondjuk a feleség, nem pedig az éretlen gyermekhad, a melynek vezetés, irányítás kell, arra szorul. A feleség például, ha ugyan férje idegessége rá is át nem ragadt, szemet hunyhat bizonyos mértékig a férje ideges hóbortjai előtt, de az itéletre még nem alkalmas gyermek csak azt tudja, hogy szenvednie kell az apjától, anyjától, vagy tanítójától ok nélkül is. Ez pedig nagy baj, romboló hatású, lelketölő, gyöngéd érzéseket irtó állapot.

Mi hát az ideges ember kötelessége?

Nagyon egyszerű. Az, hogy *uralkodjék magán*. Nem igaz az, hogy egy férfi vagy nő ne tudna magán uralkodni. Hisz', ha fájdalomaink vannak, akkor is erőt veszünk magunkon, hogy ne jajgassunk.

Hisz' ha az életben — mondjunk felebbvalóinktól — valamely kisebb, még eltűrhető méltatlanságot szenvedünk, tudunk hallgatni s a nekünk kívánatos békesség érdekében egyetmást elnyelni. Hát csak ott szünjék meg az önuralom, ahol arra legnagyobb szükség van: a családi életben, vagy az iskolában. Hát az apa, anya, tanító, nevelő csak ott ereszsze szabadon fektelen indulatait, ahol ezzel önmagának okozza a legnagyobb veszteséget, bajt, kellemetlenséget, mert megrontja hozzátartozóit, növendékeit, eljátsza tiszteletüket, bizalmukat. Szomorú volna, ha ezt elkerülni nem lehetne.

Aki pedig annyira van, hogy elkerülni már sen.mikép sem tudja az ilyesmit, akinek már semmi ereje sincs az önuralomra, az forduljon sürgősen idegorvoshoz és gyógytassa magát, mint igazi beteget.

Tisztelt tantestület! A tapasztalat tanítja, hogy azzá leszünk, a mivé önmagunkat teszszük. Az embernek sok alkalm van saját boldogsága előmozdítására. Tökéletesíthetjük magunkat és tökéletesíthetünk másokat, de ezt akarni kell. Minden a hajlam és az akarattól függ. Hol az akarat megvan, nem hiányzanak a megfelelő eszközök sem. A bátorság mindig erő s a ki elég bátor elismerni hibáját, az elég erős is lesz, hogy azt legyőzze.

Tisztelt tantestület! Tudjuk mindannyian, hogy az egyik ember élete hosszabb, a másiké rövidebb, egyiké erősebb, másiké gyengébb, egyiké szebb, másiké kinosabb; de az élet mégis csak akkor élet, ha meg van áldva egészséggel.

Azért úgy az önök, mint a sikeres tanítás érdekében is e tanév kezdetén kívánom: áldja meg önöket a mindenható Isten jó egészséggel, ép testi és szellemi erővel.

Ezzel rövidre szabott értekezésemet befejezem.

Kiss Béla.

Az írószerek és a szülék.

A tanév elején valamely járvány kegyelméből kelletlen, kényszerítve pár heti szünetpótlékban részesültem. Ez idő alatt szülőfalumban meglátogattam az öreg mestert s az iskolát. A tanteremben beszélgetve, feltűnik szülőfalumnak s az öregnek speciális taneszköze. Egy 50—60 cm. hosszú 35—40 cm. széles sulyok alakú fekete fatábla, melylyel helyettesíti az öreg a palatáblát, 46 év óta használja ezeket a sulykokat s nem talált rá okot, hogy mással, modern eszközzel cserélje fel. A gyermekek még zajt sem okoznak vele. Igaz, mi aligha boldogulnánk velük. Minekünk modern eszközök kellene, melyek csak akkor válnak be és felelnek meg, ha mentől drágábbak. Az öreg nem kért találmányára patenst, a szülő annál az asztalosnál csináltatta, ki olcsóbban csinálta; 20—30 krajczárért akármelyik megcsinálta. Jó volt az aztán akár 40 esztendeig is, legfeljebb egy két festést kívánt. Apáról fiura szállott, hozzá tartozott a házi föl-zereléshez. Ma a bátyám unokája ugyanazon az írósulykon veti az első i-betűt, melyen 46 év előtt nagyapja számolt. Íróeszköznek évente egynehány krajczár ára kréta elég volt. Megtanultunk azon a sulykon írni is, számolni is. Egy-egy ilyen sulyok 2—3 nemzedéket szolgált ki. Évenként még vagy 10—20 krajczár ára írka és toll elég volt. Nem zaklatta agyon a szülőket az írószerekkel senki.

Ma az írószerek beszerzése a szülőknek valóságos egyptomi csapás-zámba megyen. Vidéken a falun még csak megelégszünk a régi 2 filléres írakkal, de abból aztán kell annyiféle, hogy bizony talán a tanító maga sem tudja. Város helyeken ott már válogatunk a füzetekben, sokféle kell ott is, csakhogy drágábbak. Nyelvtani, fogalmazási, számtani, szépírási, iskolai, otthoni, büntetési és isten tudja hányféle. Szóval pártoljuk a honi ipart nagy megelégedésére Rigleréknek és bosszuságára a szülőknek. Nem lehet csudálkozni, ha a szülő a gyermekeket oly nehezen szereli fel írószerekkel, mikor látja, hogy jóformán gyermeke még be se tette lábát az iskolába, már is 4—5 féle füzetet kell vennie, azonkívül a sok toll, írón, stb. Ha egy családból 2—3 gyermek jár iskolába, nincs az az isten adta nap, hogy egyik-másiknak krajczár ne kellene írószerre. Ez az örökös krajczározás akkor is kihozza a béketűrésből a szülőt, ha van miből krajczárt adni, de hát aztán a szegényebb szülők, kiknek az a krajczár sokszor fontosabbra kellene, kenyérre. De kénytelen a falatot elvonni a maga s gyermekei szájától, mert az iskolás nem hagy nyugtot, könyörög, sir, de addig nem mozdul, míg a krajczárt meg nem kapja. Némely szülő erélyesebben lép fel a gyermekkel szemben, ennek a gyermeke aztán napokig írószerek nélkül jön fel iskolába. Mi bosszankodunk, hogy a szülők nem érdeklődnek gyermekük előhaladása iránt, mert még csak íróeszközökkel sem szerelik fel rendszeren.

Itt azonban aligha a szülőkben van a hiba. Az intelligens művelt apa visszagondol arra az időre, mikor ő is iskolába járt s a nyolcz gymnasiumi osztályon keresztül sem pocsékolta annyi pénzt írószerekre, mint az elemi IV. osztályába járó fia, a köznép pedig általában nem érti meg, mire az menykő sokféle írka, mikor egyikbe is csak betűt

irnak, mint a másikba. A végén pedig az derül ki, hogy némelyikbe egy-két lapot irt tele a gyermek, némelyik félig üres; szóval látja a szülő, hogy az ő keserves pénze hiába van kidobva; a füzet írka, melyért a gyermek annyit zaklatta, elvégre is a szemétre kerül anélkül, hogy jóformán használták volna. Hogy a szülők némelyike oly nehezen szereli fel a gyermeket a szükséges írószerekkel, annak oka legnagyobb részben az írószerek sokféleségében és sokaságában rejlik.

Ma ez, holnap az kell, azután mindennap pótolni nem annyira az elhasználtakat, mint az elrongáltakat és elveszetteket, ez kedvetleníti el a szülőt. Nézzük meg csak egy polgári iskolába járó leányt vagy fiút, a könyvein kívül legalább is 19—20-fele füzete van, hát még a rajzeszközök, tinták. Ezeket mind krajezárért kell megvenni azért, hogy a gyermek az év folyamán egyszer-kétszer használja. Már most ezeknek otthon hely kell, a hova a gyermek elhelyezze. Egy barátom, kinek több iskolába járó fia van, mindeniknek külön zárós fiókot csir állatott, hogy rendben tarthassák írószereiket. Meg volt a fiók is, ku'cs is, de az írószer soha sem volt rendben. Nem is csuda, nem rendben tartani, de csak elsorolni tudni, észben tartani annak a sok füzetnek a nevét, rendeltetését az már maga tudomány. Azt hiszem, ha egy polgári iskolai directort hirtelen megszorítanának, hogy sorolja el külön osztályonkint, hogy miféle füzeteket, író- és rajzszereket használnak a vezetése alatt álló iskolában, hát nem tudná; a növendékektől kívánják, hogy tudja s a szülőtől, hogy mindig legyen rá és mindig adjon rá pénzt.

A szülőnek sokszor nincs, de ha van, nem szívesen ad, mert látja, hogy csak a rendetlenség szaporodik a házban a füzetekkel. Nekem egy gyermekem jár iskolába, mégis a ház mindig tele van még a mult évi csak félig beirt füzetekkel.

Ilyen körülmények között ne a szülőt okoljuk, ha a gyermek nincs rendesen felszerelve, hanem magunkat. Elégedjünk meg kevesebb füzettel, ne vétessünk füzetet csak arra, amire feltétlenül szükséges, s azt használ-tassuk fel jól; ebben szoktassuk a gyermeket takarékoszágra. Különösen ügyeljünk, hogy a gyermek rendes munkát végezzen, ne tépdesse ki a lapokat minduntalan, azért nagyon helyes a lapokat megszámoztatni. Az esetleg hiányzó lapokat vegyük számon. Az íróeszközöket, tintát, tollat alkalmas módon helyezzük el az iskolában, hogy ne kelljen minduntalan hurczolnia. Még sincs mindig tolla, írónja, mert elveszli.

Ha a szülő látja, hogy a tanító, az iskola nemcsak parádézik a füzetekkel, hanem lelkiismeretesen komoly munkára használja, nem fog idegenkedni a gyermeket kellően ellátni és nem is lesz okunk panaszkodni soha.

A közoktatási miniszter pár évvel ezelőtt igen czélszerű és olcsó füzetek készítését és használatát rendelte el; jó volna, ha az iskolai hatóságok utána néznének a dolognak és rendet csinálnának a füzetek dolgában, megszüntetnék a füzetekkel való parádézást.

A szülők hálásak lennének érte.

L. m.

Külföldi tanügy.

Ausztria (*Cseh népoktatási viszonyok*). Az a kutya-macska barátság, mely különösen Csehországban a németek és csehek között fönnáll, élénken tükröződik vissza abban az évi jelentésben, melyet a tartományi kormány a cseh királyságnak 1898—99-iki iskolai évről kiadott. Ezen érdekes jelentésből a következőket vesszük ki. Hiteles népszámlálási adatok szerint Csehország lakossága $\frac{1}{3}$ részben német, $\frac{2}{3}$ részben cseh nemzetiségű. Egyosztályu német népiskola 711 volt, ellenben cseh egyosztályu népiskola csak 482. A 3800 többosztályu népiskola közül 1500 a német, a többi cseh. Érdekes, hogy 436 cseh népiskolában a német nyelvet is tanítják, de csak 79 német népiskolában tanítják a csehet a német nyelv mellett. A magán elemi népiskolák nemzetisége a következőképen oszlik meg. Német magán népiskolába 8638 német és 3217 cseh nemzetiségű tanuló jár, míg ellenben cseh magán-népiskolába 12590 cseh és 52 német nemzetiségű tanuló jár. Ebből nyilvánvaló, hogy a német magán-népiskoláknak $\frac{1}{3}$ részben cseh nemzetiségű tanítványaik vannak, míg a cseh magán-népiskolákat majdnem kizárólag csak cseh nemzetiségű tanulók látogatják. Az ominozus nyelvrendelet óta az utolsó két évben az elnémetesedés határozottan kimutatható. Mert míg a német népiskola növendékei 16 ezerrel szaporodtak, addig a cseh népiskolákban a növekedés csak 5000 tanuló, holott ennek az aránynak és megfordítva kellene lennie. Persze, hogy a csehek nem valami jó szemmel nézik az időknek ezt a változását és az idén a cseh sovíniszták nagy akciózt indítottak az iskolai beiratások alkalmával, melyben óva intik a cseh szülőket, hogy gyermekeiket német népiskolába ne járassák.

Oroszország (*Az orosz néptanítók nyugdíja*). Az orosz népoktatási állapotok alacsony voltát mi sem bizonyítja jobban, mint a népiskolai tanítók sanyaru állapota. A tanítók 40%-a, átlag 50 rubel fizetésen nyomorog. A 300 rubeles tanítói állás az orosz néptanító vágyainak netovábbja. A szeszmerési monopólium élethelptetése alkalmával a népiskolai tanítók oly tömegesen csaptak fel állami kocsmárosoknak, hogy a nagy tanítóhiány az egész népoktatási vonalon erősen érezhető manapság is. Hogy a tanítókat hivatásuknak megtartsák, a közoktatásügyi miniszter most nyugdíjszabályzatát dolgoztatta ki a tanítók számára. Ezen szabályzat szerint az állami nyugdíjintézetnek minden okleveles, működő tanító tagja lehet. A tagok kétfélék: köteles tagok és önkéntesek. Kötelesek az öt éven belül képesített és alkalmazottak, de kik 30-dik életévüket még nem érték el. Ezek 6%-ot fizetnek. A többiek önkéntesek. Ezek 12%-ot fizetnek. A nyugdíjazási hányad 40 szolgálati évhez viszonyul. A köteles tagok teljes nyugdíjban részesülnek, az önkéntesek 60%-ban. A köteles tag 15 év után minden körülmény között (ha állását elhagyja is) nyugdíjat követelhet, az önkéntes tagok azonban csak munkaképtelenség esetén élvezhetik nyugdíjukat. Bármely tag is, ha állását 5 év után elhagyja, befizetett nyugdíját a kamatok-kamataival visszakapja. Az özvegyek ellátására a férj nyugdíjának $\frac{2}{3}$ részét vették alapul, míg a gyermekek nevelési pótléka (a 16 életévig) azonban csak 5%. — Ezen szabályzat 1901. év jan. 1-vel (ó-naptár szerint) fog életbelépni.

Olaszország (*Gyenge tehetségűek iskolája*). Tavaly az olasz közoktatásügyi miniszter kezdeményezésére több, nagyobb olasz város u. m. *Róma, Milánó, Flórencz, Nápoly* és *Palermó* külön iskolákat állított a gyenge tehetségű elemi iskolai tanulók számára. Már az első év tanítási eredménye is azt mutatta, hogy az ilyen szerencsétlen gyermekeket csakis ezen az uton lehet a társadalomnak megmenteni, ha azok egyáltalában megmenthetők. A miniszterhez beterjesztett vizsgálati jegyzőkönyvek szerint a tanulók 52%-a állotta ki az elemi népiskola normális-eszü gyermekeivel a versenyt. Jelentékenyebb haladás 32%-nál észlelhető. Igen csekély vagy éppen semmi előmenetelt 16%-a mutat. A tanulókat egy nevesebb és tapasztaltabb tanítókból és iskolaorvosokból álló bizottság vizsgálta, akik az első év elért eredményével nagyon meg voltak elégedve. *Szabó Lajos.*

A Magyar Tanítók Kaszinójának 1900/1901. tanévi vitatételei.

1. Milyen legyen a felnőttek oktatása? Előadó: *Türr István.*
2. Thék Endre iljusági ezredei az iparos ifjak nevelésének szolgálatában.
3. A gazdasági ismétlő oktatás a fővárosban. Előadó: *Eperjessy István.*
4. A züllött gyermekek javító iskolái. Előadó: *Dr. Ötvös József.*
5. Egy hercegnő, mint fővárosi diaconissa. Előadó: *Dr. Ötvös József.*
6. A nagypénteki református társaság nevelőintézete. Előadó: *Dr. Kiss Aron.*
7. Egy kigunyolt intézmény az emberi könyörület szolgálatában. Előadó: *Dr. Verédy Károly.*
8. Új kísérlet az irva-olvasás terén. Előadó: *Czukrász Róza.*
9. A tanítók háza. Előadó: *Bardócz Pál.*
10. A fővárosi tanítók pénzintézete. Előadó: *Dr. Széki Antal.*
11. Az „Uránia“, mint beszélő- és utmutató könyvtár. Előadó: *Dr. Klupathy Antal.*
12. Tanulmány-uton. Előadó: *Révhegyi Iván.*

IRODALOM.

Egy kötet novella. Azt mondják, hogy a Keleten annyira becsülnék mindenkit, a mennyire az illető önmagát becsüli; minélfogva annak, a kinek ott két-lófarku pasával van dolga, úgy kell viselkednie, mintha ő három-lófarku pasa volna. Hát mi bizony, ebben a dologban is eléggé keletiek vagyunk. Nálunk is azok az emberek érvényesülnek legfőbbképen, a kik jól tudják „adni“. Alig van annál nagyobb csapás, mint a kinek kegyetlen fátuma az, hogy egyáltalán nem tudja magát három-lófarku pasaként viselni! Az ilyen ember hiába bizik saját képes-

ségében. A csendes, nem nagyhangu, bár a legbecsületesebb ambícióval folytatott dologtevés — úgy látszik — a mai világban alig ér egy irgalmas kiáltást. Van már vagy tizenhat esztendeje, hogy az irodalom legigénytelenebb napszámásai között dolgozgatok. Látom, hogy a szerénység lassan dőczögő ósdi szekere, a nagyszáju léhaság autonobiljével többé ezen a téren sem versenyezhet. Látom, hogy az irodalom pajtáskodás színes léggömbbé fujja a legmihasznább pukkantót is, — persze vizontszolgálat fejében. Látom, itt is beteljesedik, hogy az emberek manapság nem azért dobják el Minerva fuvoláját, hogy orczájokat felpuffasztja, hanem — mert nagyon gyengén szól. És alkalmasint ez lesz a baja az én füzfasipomnak is. Mindegy! Uszom én is az árral és tisztelettel jelentem, hogy ősi szokás szerint: „jóakaró barátaim és ismerőseim biztatásának engedve“ egy kötetre való elbeszéléssel akarok a nyilvánosság elé lépni. Hogy „modern“ legyek, illő szerénységgel ki kell jelentenem azt is, hogy van bennem annyi önismeret és az olvasó közönség iránt annyi figyelem, hogy nem tenném meg ezt a lépést, ha annak megtevésére, a jóindulatu serkentéseken kívül, némileg inspirálva is nem érezném magamat. A kötet körülbelül huszonnégy darabot foglal majd magába. Lesznek benne: leírások, elbeszélések, genréképek, turi históriák, tanügyi karczolatok stb. Kiállításának diszeségére és elegáncziájára nézve teljes biztosítékot nyujt a kiadó: Gettler Ignác „Corvina“ könyvkiadóhivatala Mezőturon. A mű a f. évi karácsonvra jelenik meg. Előfizetési ára pedig füzve 2 kor. diszkötéses példányé 3 korona lesz. Bizva a t. olvasó közönség jóakaratu támogatásában, vagyok Mezőturon, 1900. szeptember hó. Tisztelettel Farkas Imre.

Világhírű munka magyar nyelven. *Brehm* Alfréd-nek az állatvilág ritka tehetségű megfigyelőjének és kiváló zoológiai írónak „Tierleben“ czimű tíz kötetes munkája legközelebb magyar nyelvű kiadást ér. A világhírű mű, mely gyors egymásutánban angol, francia és olasz átdolgozásban látott napvilágot, a Légrády testvérek kiadásában, az eredetivel azonos terjedelemben s ugyanolyan diszes kiállításban fog megjelenni. A kiadó czég a műnek átültetésére egyik legjobb szakérőnket, *Méhely* Lajos tanárt és akadémikust nyerte meg s a hazai olvasóközönség bizonyára örömmel vesz tudomást a nagy nemzeti vállalkozásról.

Az „Olcó Könyvtár“ legújabb kötetei. A Gyulai Pál szerkesztésében megjelenő „Olcó Könyvtár“ hova-tovább eléri 1200-ik számát. Korrekt szövege, tiszta és választékos nyomása ezentul is a legbecsesebb e fajta könyvek között tartják, a mely oknál fogva is mindig érdemes közönségünk figyelmére. Legújában Arany, Petőfi, Tompa, Vörösmarty és Shakespear; munkáinak közlését vette fel sorrendjébe. Ezutal Arany Jánostól Murány ostromát (1189—1188. 60 fillér). Petőfi: János vitézét (1170. 20 fillér) közli, a mely által hozzáférhetővé lesznek nagy költőink kimagaslóbb művei olcso, de mindazonáltal olvasható kiadásban. Érdekes kötete a vállalatnak Goethe Fausztjának II. része, Váradi Antal fordításában (1171—1182. 2 kor. 40 fillér). Az orosz regényirodalom egyik legkiválóbb termékével Patapenkó N. J.: Szerelem czimű regényével van képviselve, melyet Ambrozovics Dezső fordított le hűséggel, választékosan, (1183—1185. 60 fillér).

Nők könyve. Manapság, mikor a sajtó több ízben hirt ad az Alma-Mater doktor kisasszonyairól, mikor a nőemancipáció egyszerre gyakorlatilag a kenyérszerző pályák elfoglalásával keres érvényesülést: egy könyv jelenik meg, mely a nőt az ő igaz, eszményei rendeltetése világában tekinti. A háziasság, a családiasság, a szerelem kultuszát dicsőítve írta meg *Sikor* József dr. a Nők könyvét. Nagy élettapasztalat, széles látókör, lovagiasság, érző szív, bátor szókimondás segítették irodalmi vállalkozását. A mű három részből áll. Első rész a nők erényeit és hibáit tekinti át nem felszínesen, de a lélekanalizáló biztosságával e mellett vonzóan, második részben a házaseletet fejtegeti, végül a feleségről van sok találó, színes és szívből való szava. Egyike azoknak az elmélkedéseknek, melyek olvasmánynak kellemesek, tencziájukban pedig mindvégig következetesek és tiszteletreméltók. Ára kötve 2 kor. 40 fillér és a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg Budapesten.

Rajzoltató földrajz. Vezérkönyv a földrajzi oktatás rajzoltató és foglalkoztató tanmenetéhez. Ezen a czimen érdekes és minden tanítót érdeklő művet irt *Vaday* József nagyváradai községi isk. igazgató-tanító, mely száznál több előrajzot és térképkészletet foglal magában. Ennek a műnek alapelveit a szerző a földrajzi társaság tavaszi ülésén ismertette egy felolvasásban, melyet a magyar földrajzi társaság külön lenyomatban is kiadott. A rajzoltató földrajz vezérkönyve megrendelhető a szerzőnél Nagyváradon 1 korona 80 fillér előfizetési árban. Bolti ára 2 korona lesz. Az előfizetők 1 korona 80 fillérért bérmentve kapják meg a művet. Miután e vezérkönyv segítségével a földrajztanítás a tanítóra és a növendékekre nézve egyiránt könnyű és élvezetes s eredményes: *Vaday* könyvét addig is, míg bővebben ismertetnők, melegen ajánljuk a kartársak figyelmébe. A mű használata semmi különösebb rajzolási képességet nem kíván a tanító részéről, mert menetét bárki is minden előzetes gyakorlat nélkül követheti.

Az egyházi zene kedvelőinek figyelmébe. *Hoós* János a temesvári m. kir. áll. tanítóképezde zenetanára, mint a „*Mária Országá*” című egyházzenei folyóirat szerkesztője és kiadója, érdekes és életre való újításokat léptetett életbe folyóiratának szerkesztése körül. Ugyanis engedve a több helyről eredt megkeresésnek, a németajku községekre való tekintetből, az énekek szövegei ezentul németnyelvre fordítva is megjelennek, külön lenyomatban, kényelmesen kezelhető kis füzet alakjában a folyóirathoz mellékelve. A fordítást Mayer Ker. János Temesvárgyárvárosi hittanár, a kath. legényegylet igazgatója végzi, a ki a mellett, hogy jeles fordító, alaposan képzett zenész is. Továbbá minden füzetben megjelenik egy 4 szólamu férfikarra és egy vegyes karra írott egyházi ének. A vegyeskar egyuttal orgona kíséretül is használható. Ily módon, a míg a nagyobb részben kétszólamra írott énekek, különösen a zárdái iskoláknak, addig a négyszólamu férfi- és vegyes karok az egyházi dalárdák, kath. legényegyletek és középtanodái énekkaroknak tesznek szolgálatot, mert tudvalevő dolog, hogy a magyar egyházi zeneirodalom e téren még nagyon sok kívánni valót hagy hátra. Végül minden füzet hozni fog egy latin szövegű éneket is, hogy ezáltal a folyóirat még egyházasabb jelleget öltjön. Elismeréssel szólhatunk a szerkesztőkiadó által életbe léptetett ezen újításokról, mert amig egyfelől, a legmagasabb

egyházi hatóságok részéről is kitüntetett magyar egyházzenei folyóirat tartalmát megismertetni igyekszik németajku hazánkfiával, addig másfelől módot nyújt az egyházi énekkarok, katolikus legényegyletek és középiskolai dalárdáknak, a jelesebb magyar egyházi írók hazafias szellemenben írott szerzeményeinek előadására. A folyóirat előfizetési ára, a régi vagyis: egész évre (12 füzet) 12 korona, félévre (6 füzet) 6 korona, egyes szám ára: 1 korona 20 fillér. Az előfizetések *Hoós János* szerkesztő- és kiadóczimére, Temesvár-Belváros küldendők.

VEGYESEK.

— **Axaméthy ünneplése.** A Bp. Tanítók segélyegyesülete ma este 7 órakor adja át ünnepélyesen Dr. Axaméthy Lajos min. tanácsosnak a nevére tett alapítványról szóló díszes oklevelet. Utána közvacsora lesz a M. T. Kaszinójában.

— **Névnep.** A „Szombatosok“ asztaltársasága egyik kimagasló alakjának, La k i t s Vendelnek nevenapját ünnepli ma este. Nagyérdemű barátunknak mi is kívánunk jó egészséget, hosszú életet.

— **Meghívó.** A „Budapesti (budai) Tanítóegyesület“ f. évi október hó 25-én d. u. 3 órakor a II. kör. Margit-köruti elemi iskolában őszi közgyűlést tartja. Tár g y s o r o z a t: 1. Elnöki jelentések. 2. „A gyermek jellemhibái.“ Szemelvények dr. Scholcz Frigyes könyvéből; bemutatja: K o n c s e k Lajos egyes. tag. 3. „Emlékbeszéd nh. Könyves Károly fölött;“ előadja: A l m á s y János, egyes. tag. 4. A pénztáros jelentése. Budapesten, 1900. évi október hó 18-án. K o n c s e k Lajos, egyes. elnök. V a s k ó Bertalan, egyes. jegyző.

— **Hymen. Esküvő.** Schön József székes-főv. közs. el. iskolai igazgató leánya S z e r a f i n f. hó 18-án tartotta esküvőjét M e s s i n g e r József, szegedi kir. mérnökkel.

— **Ejjegyzés.** Sretvizer Ilonka, Sretvizer Lajos főv. isk. igazgató leánya és Szellő Sándor székes-főv. tanító jegyesek. Háborítatlan és tartós boldogságot kívánunk mindnyájuknak.

— **Jubileum.** A somogy-endrédi ev. ref. egyház a mai napon tanítójának, Bakonyi Józsefnek a külső somogyi ev. ref. egyházmegyei tanítói kör alelnökének, tanítósa 50-dik évfordulója alkalmából ünnepet rendezett a következő módon: a) reggel 8 órakor isteni tisztelt volt az ev. ref. templomban. b) 9 órakor egyház-tanácsi ülés tartatott azon az ünnepeltnek üdvözlése s érdemeinek jegyzőkönyvi megörökítése megtörtént. c) 9^{1/2} órakor az iskola termében üdvözölték az ünnepeltet: az egyház-község nevében Barkász Kálmán h. lelkes; a község részéről V a r g a Vilmos községi jegyző; a volt tanítványok nevében K i s s József s. jegyző s a jelenlegi tanítványok részéről egy iskolásleány.

— **Halálozás.** M o r a v e s e k József, szarvasi ág. hitv. ev. tanító, folyó hó 13-án tanítói munkájának 29-ik s életének 49-ik évében súlyos szenvedése után elhunyt. Temetése folyó hó 15-én volt nagy részvét mellett Aldás emlékezetén!

— **Gyűlés.** A Nagyküküllő megyei áll. Tanító egyesület „Segesvári köre“ f. hó 24-én d. e. 10 órakor Fehéregyházán az áll. iskolában tartja őszi gyűlését, melynek főbb tárgyai: Gyak. tanítás; tartja Sebessy Julia A „Pronomimikai tanításról“ felolvas Osulak Lajos áll. isk. tanító. Tár g y i e s e m é n y e k ö l. referát; Kovács Bálint áll. isk. tanító

TARTALOM.

A német nyelv. — A gyenge erkölcsűek nevelése. — Az idegességről. — Az írószerek és a szülők. — Külföldi tanügy. — A M. Tanítók Kaszinójának 1900/1901. tanévi vitafételei. — Irodalom. — Vegyesek.

Laptulajdonos: A Népművelők Budapesti Egyesülete
Kiadó: „Hunnia“-nyomda, Budapest VI., Terez körút 3.

„Hunnia“ könyvnyomda, Budapest, Terez-körút 3.